

การเมืองเรื่อง อาหาร และ พลังงาน

ภาพ : www.indiana.edu

ภาพ : image.gum.co.uk

“ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ถ้อยคำที่เราคนไทยภาคภูมิใจมานานแสนนาน และเราเชื่อมั่นอย่างฝังใจว่าประเทศของเราถือเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ และเป็นแหล่งเพาะปลูกทำการเกษตรที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แต่ปัจจุบันวิกฤติทางด้านอาหารและพลังงานได้กลายเป็นประเด็นหลักที่หลายฝ่ายล้วนวิตกกังวลกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ทุกวันนี้คนไทยจำนวนไม่น้อยไม่สามารถมั่นใจได้อีกต่อไปว่าประเทศของเรานั้น “ในน้ำยังมีปลา ในนามีข้าว” อยู่อีกหรือไม่? และเราสามารถพูดว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ได้อย่างเต็มปากเต็มคำเหมือนในอดีตได้อีกหรือเปล่า?

คนยากจนกำลัง “อดตาย” คนร่ำรวยกำลัง “อ้วนตาย”

มนุษย์ทุกคนในโลกนี้ล้วนดำรงชีวิตด้วยอาหาร และอาหารคือหนึ่งในปัจจัยสี่ของคนเราทุกคน เพราะฉะนั้นความสำคัญในเรื่องของอาหารจึงเป็นเรื่องของมนุษย์ทุกคนอย่างปฏิเสธไม่ได้

วิกฤติการณ์ข้าวยากหามาากแพงส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก ไม่ใช่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันก็คือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดเห็นจะหนีไม่

พ้น “คนยากคนจน” ในสังคมต่างๆ ซึ่งในหลายประเทศ

วิกฤติการณ์ทางด้านอาหารนี้ได้นำไปสู่การจลาจลและมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

หลายเดือนที่ผ่านมาสื่อมวลชนทุกแขนงเผยแพร่ภาพข่าวเกี่ยวกับประชากรผู้ยากจนใน

ภาพ : www.wearchange.org

หลายประเทศกำลังจะอดตาย เช่นที่ประเทศเฮติ ในขณะที่ราคา

อาหารที่พุ่งสูงขึ้นทั่วโลก แต่คนยากจนจำนวนมากต้องหันมากินคุกกี้ที่ทำจากดินและกลายเป็นอาหารหลัก ในขณะที่เดียวกันประชากรจำนวนมากในหลายประเทศกลับมีกินอย่างล้นเหลือ

กระทั่งกลายเป็นโรคอ้วนกันถ้วนหน้า

ขณะที่คนยากจนกำลัง “อดตาย” แต่คนร่ำรวยจำนวนมากกำลัง “อ้วนตาย” ...นี่คือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน

ที่ประเทศไทยบ้านเรา มีการประท้วงในเรื่องราวเกี่ยวกับอาหารและพลังงานหลายครั้งหลายครา เช่น ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ราวกลางเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา แกนนำเกษตรกรเปิดเวทีปราศรัยโจมตีการทำงานของรัฐบาล โดยเปรียบเทียบปัญหาราคาน้ำตาลทราย ราคามันสำปะหลัง และผลไม้ ที่เมื่อมีการเรียกร้องกลับได้รับการแก้ไข ในขณะที่ปัญหาการค้าข้าวเปลือกที่เป็นอาชีพของเกษตรกรทั่วประเทศ เมื่อมีปัญหากลับไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง กลับปล่อยให้เป็นไปตามกลไกของตลาดอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พ่อค้าข้าวยังเป็นกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพล และมีนักการเมืองระดับจังหวัดเป็นตัวปั่นราคา

สิ่งที่เกิดขึ้นจึงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สิ่งทั้งหลายฝ่าย

กังวลว่าปริมาณอาหารในโลกกำลังจะขาดแคลนนั่น อาจจะไม่เป็นความจริงทั้งหมด

จริงอยู่ที่อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของเรามนุษย์ แต่การที่คนยากจนจำนวนมากของโลกและประเทศไทยไม่สามารถเข้าถึงพืชพันธุ์ธัญญาหารได้เพราะมี “ราคาสูงเกินกว่าจะซื้อได้” หรือต้องซื้ออาหารด้วยราคาแพง จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายควรให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องมากกว่าที่เป็นอยู่

ในปัจจุบัน สิ่งในโลกและประเทศไทยกำลังขาดแคลนอย่างรุนแรงไม่ใช่อาหารและพลังงาน แต่เป็นการกระจายและแบ่งปันทรัพยากรทางด้านอาหารอย่างยุติธรรมและเสมอภาคต่างหากที่เป็นสิ่งที่สำคัญ สมควรที่ทุกฝ่ายจะหันกลับมาทบทวนแนวคิดและวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ซึ่งต้องยอมรับว่าวิกฤติอาหารและพลังงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นวิกฤติการณ์ใหม่ที่ไม้อาจมองแยกออกจากวิกฤติพลังงานและวิกฤติสิ่งแวดล้อมได้อีกต่อไป

ภาพ : www.abc.net.au

เพราะฉะนั้น การแก้ไขปัญหาข้าวยากหามากแพงจึงต้องอาศัยการแก้ไขปัญหในด้านการใช้พลังงานและการปรับปรุงการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นต้นตอสำคัญของปัญหาอย่างจริงจัง

เรื่องของความมั่นคงทางอาหารนั้น จึงแยกไม่ออกจากความมั่นคงของประเทศและประชาชน...

อาหารราคาแพง แต่ชีวิตคนราคาถูก

อาจารย์นวนน้อย ตริรัตน์ อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขียนไว้ในเรื่อง “ความมั่นคงทางอาหาร” ไว้ที่น่าสนใจว่า การสูญเสียพื้นที่เพาะปลูกให้กับการพัฒนาเมืองและภาคอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่การเพาะปลูกลดลง การเติบโตของประชากรโลก ตลอดจนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ราคาอาหารเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

ที่สำคัญผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงก็คือ “กลุ่มคนยากจนในสังคม” เมื่อเกิดวิกฤติราคาอาหารแพงขึ้น “คนจน” จะเป็นกลุ่มแรกๆ ที่จะได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก พวกเขาต้องประสบกับภาวะอดอยากและหิวไทย และประเด็นปัญหาไม่ได้อยู่ที่เราไม่มีอาหารพอที่จะเลี้ยงคนทั้งโลกได้ แต่อยู่ที่คนยากจนเหล่านั้น “ไม่มีเงินที่จะซื้ออาหาร”

ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่โลกไม่สามารถจะกระจายผลของการพัฒนาไปสู่ประชากรโลกได้อย่างทั่วถึง มีการกระจุกอยู่ในมือของคนกลุ่มหนึ่งที่สามารถสะสมความมั่งคั่งไว้ได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือของประเทศพัฒนาแล้วที่จะดูดทรัพยากรโลกมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยในประเทศของตนเอง

และเมื่อวิกฤติทางด้านอาหารมาเยือน จำนวนผู้คนที่ยอดอยากหิวโหยจะเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ปัญหาเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมก็จะตามมา

ในขณะที่ราคาอาหารและราคาเครื่องใช้ต่างๆ ในประเทศไทยมีแต่จะเพิ่มสูงขึ้น แต่ชีวิตคนดูเหมือน “ยิ่งไร้ค่าไร้ราคา” มากขึ้นทุกที...

วิกฤติอาหารและพลังงาน กับระเบียบวาระแห่งชาติ

ปฏิเสธไม่ได้ว่า สาเหตุที่ทำให้ปัญหาเรื่องอาหารและพลังงานกลับมาทวีความสำคัญ มาจากหลายสาเหตุปัจจัย นับตั้งแต่การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันอย่างต่อเนื่องและรุนแรง มีผลทำให้มีการเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารไปเป็นพืชพลังงานเพิ่มขึ้น เพราะพืชพลังงานเหล่านั้นมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นก็ส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการผลิตของสินค้าทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม

รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภาวะภูมิอากาศ หรือที่เราเรียกกันว่า “โลกร้อน” ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศ ทั้งฝนแล้ง และอุทกภัยพายุต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อ

ต่อผลผลิตทางการเกษตร แม้ว่าจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังต้องพึ่งธรรมชาติเป็นด้านหลัก

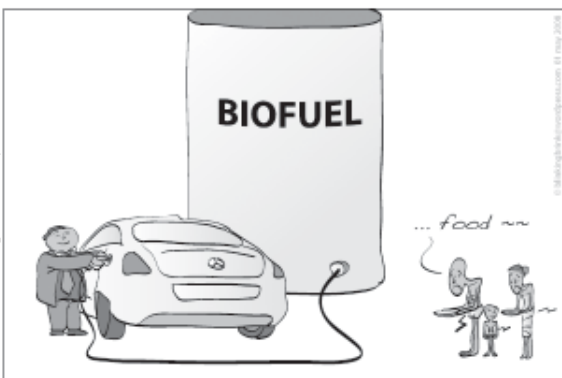
ปัจจุบัน

ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจกับปัญหาวิกฤติการณ์อาหารและพลังงาน โดยมีปัจจัยมาจากราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีการคาดเดาที่จะเข้ามาควบคุมดูแลราคาน้ำมันให้เหมาะสม ซึ่งความผันผวนของราคาน้ำมัน คงเป็นเรื่องที่ทุกคนทราบกันดี ส่งผลให้หลายประเทศต้องหันไปใช้พลังงานอื่นทดแทน รวมทั้งเพาะปลูกพืชพลังงานมากยิ่งขึ้น

ภาพ : ชะรอย

โดยในส่วนของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๑ เห็นชอบให้เรื่องวิกฤติอาหารและพลังงานของโลกเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการเรื่องอาหารและพลังงานเพื่อรองรับสถานการณ์วิกฤติอาหารและพลังงานของโลก โดยมี นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่กำหนดมาตรการและแนวทางพัฒนาการผลิตและการตลาดของสินค้าอาหารและพลังงาน รวมถึงสนับสนุนการศึกษาวิจัยแปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และ

กำหนดพื้นที่เพาะปลูกที่ชัดเจนระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงานดูแลเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการเข้าพื้นที่ทำการเกษตรควบคุมปริมาณการผลิตออกสู่ตลาดทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคอาหารในราคาพอเหมาะ และสามารถผลิตพืชทดแทนมาเป็นพลังงานได้

แต่หากยอมรับอย่างตรงไปตรงมา ในประเด็นเรื่องวิกฤติอาหารและพลังงาน ที่กลายเป็นระเบียบวาระแห่งชาตินี้ ประชาชน

น้อยคนนักจะได้รับรู้หรือรับทราบว่าการดำเนินการตีบหน้าไปอย่างไร ได้ผลดีมาก

น้อยแค่ไหน

ยิ่งในสภาพสังคมไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงและไร้เสถียรภาพทางการเมือง เรื่องสำคัญซึ่งเป็น

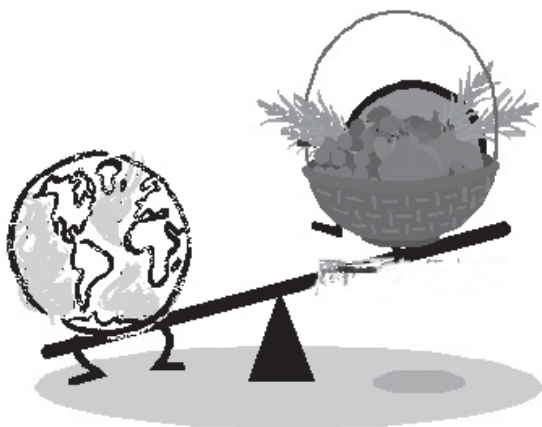
ภาพ : pagesperso-orange.fr

พื้นฐานของประเทศอย่างเรื่องอาหารและพลังงานจึงกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

เกษตรแบบยั่งยืน : ทางออกจากวิกฤติอาหารและพลังงาน

ทุกวันนี้ เรื่องวิกฤติอาหารยังคงเป็นปัญหาสำคัญของทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทย หลายประเทศในโลกมีนโยบายส่งเสริมการประหยัดพลังงานโดยการใช้พืชพลังงานทดแทน เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และปาล์มน้ำมัน แต่สิ่งนี้ก็ทำให้มีการแย่งพื้นที่ปลูกพืชอาหารไปปลูกพืชพลังงานทดแทนผลิตพืชให้น้ำมัน รับประทานพลังงานทางเลือกอย่างเอทานอลและไบโอดีเซลเพิ่มขึ้นด้วย

และถึงแม้ว่าประเทศไทยสามารถผลิตอาหารจากพืชและสัตว์เพียงพอกับความต้องการสำหรับประชากรภายในประเทศ และมีเหลือส่งออกเลี้ยงประชากรโลกได้ แต่หากมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการส่งออก โดยไม่พิจารณาสถานการณ์ในประเทศ ซึ่งในปัจจุบันราคาสินค้าเกษตรขยับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งค่าครองชีพอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา อาจส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤติอาหารขาดแคลนในประเทศได้

ภาพ : www.accountingsolver.com

อย่างไรก็ตาม ทางด้านหน่วยงานภาคประชาชนและกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน ได้เสนอให้ทำการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ทั้งนี้ เพราะเกษตรแบบยั่งยืนให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรการผลิตแบบยั่งยืน ไม่มุ่งเน้นปัจจัยทางด้านการตลาดมากเกินไป แต่เน้นในเรื่องความสมดุลทางธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และยุติการผลิตที่ทำร้ายธรรมชาติ เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

ซึ่งเท่าที่ผ่านมา เกษตรแบบยั่งยืนไม่ได้อยู่ในระบบคิดของหน่วยงานภาครัฐมากเท่าใดนัก และหากยังไม่สามารถยุติการผลิตที่ทำร้ายธรรมชาติและเป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อมได้ โลกและสังคมไทยคงเผชิญกับความรุนแรงทางด้านอาหารและพลังงานต่อไปอย่างแน่นอน

